Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Laub, Hardenack Otto Conrad

Titel: BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1860-04-13)

Citation: Laub, Hardenack Otto Conrad: ”BREV TIL: Martensen, Hans Lassen FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1860-04-13)”, i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)*, Karl Schønbergs Forlag, s. 21. Onlineudgave fra Danmarks Breve: https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-002-shoot-L0022522300020006.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (2. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

Læs Public Domain-erklæringen

Fra Laub til Martensen
Viborg, 13. April 1860

Tak, hjertelig Tak, kjære Biskop Martensen! for Deres „lange“ Brev, som dog ikke var længere, end at jeg igjen vil forsøge paa, om De har Tid og Lyst til at indlade Dem mere med mig angaaende den Sag, som udgjorde Gjenstanden for den sidste Halvdeel af Deres Brev, og som det ligger mig meget paa Hjertet at faae klaret, egentlig med mig selv, men just derfor ogsaa med og ved Dem: angaaende Forfatningen. Hvad der imellem os kan blive Spørgsmaal om, er ikke, om den Ordning, man byder os, er den i og for sig ønskelige, men — om den er værre end slet ingen, og altsaa hvorledes man skal forholde sig til Bestræbelserne i denne Retning. Til hvad der ellers kan siges imod en Synode, et Kirkeraad i den moderne Betydning saavel af Hensyn til vor tidligere Historie, hvorved den ikke er forberedt, som til de factiske Tilstande nu, vil jeg endnu føie, hvad der for mig altid har havt megen Vægt (ogsaa førend jeg læste Schellings Tanker derom I, 549), det Ulykkelige i, at et Folks bedste Kræfter, hvis frie Virksomhed skulde sikkres ved Regjeringen, skulle fortæres ved Deeltagelse i Regjeringen. Saaledes tænker jeg mig da ingenlunde med Glæde en Tid, da jeg f. Ex. skal reise til Kjøbenhavn istedetfor paa Visitats, for at være med i Noget, om hvis Gavnlighed jeg kun kan have et tvivlsomt Haab. Jeg mener ogsaa, at f. Ex. et Overconsistorium var mere i Overeensstemmelse med vor tidligere Udvikling (det gamle Cancellie har aldrig besværet mig, skjøndt det er vel ogsaa tvivlsomt, om det kunde magte Forholdene og Bevægelserne nu); men i ethvert Tilfælde vil vel ogsaa De ansee dette for en Umulighed nu; — der er ingen anden Mulighed s. 22for Tiden end en repræsentativ Forfatning — eller slet Intet. De mener, det maa blive ved det Bestaaende. Jeg har ogsaa meent, man maatte see liden an, og at vi dog ikke vare saaledes uden Kirkeforfatning og Kirkeregjering, som der blev sagt, nemlig saalænge Rigsdagen med en vis Varsomhed rørte ved det Kirkelige, og Regjeringen gik den gamle Vei med Betænkninger o. dsl.; men jeg mener rigtignok, at denne Tid gaaer stærkt mod Enden: Der gjøres allerede Paastand paa, at det er Kirkens Stemme, som høres paa Rigsdagen, at der er det Folk, som udgjør Folkekirken, naturligviis især i Folkethinget; og om endog Regjeringen endnu gjør Modstand imod denne Betragtningsmaade, saa er det dog bestandig svagere, under en bestandig Forringelse af den Betydning, som man tillægger det, man i Modsætning kalder „Kirkens Stemme“, — især fra den Tid af, da Landemoderne bleve angrebne. Folket har allerede Magt over Kirken, og det i den værste Form, paa den religionsløse Rigsdag. Er det ikke paa Tide, at denne Magt indskrænkes og reguleres, naar den ikke kan hindres? Dersom endog Førerne i Folkethinget skulde finde Vei ind i Kirkeraadet, som jeg naturligviis anseer for muligt og sandsynligt, saa mener jeg alligevel, at de der maatte optræde anderledes: de maatte dog, naar de havde modtaget Valg som Kirkens Repræsentanter, behandle Sagerne fra et kirkeligt Synspunkt, om end deres Kirkebegreb var nok saa forkeert; og der vare de dog ikke ene. Men dersom nu et Kirkeraad er den eneste mulige Udvei af Forvirringen, er det da ikke Pligt at hjælpe til, at det maa blive saa godt, som det efter Omstændighederne er muligt, eller at det Værste forebygges? og dette mener jeg kan kun skee ved Menighedsraad. I alt Fald er det s. 23om dem, der først vil blive Spørgsmaal, ikke med umiddelbar Henviisning til, hvad der skal følge, men — man veed, hvad der menes. Altsaa, vil man intet Kirkeraad, saa maatte vel Modstanden allerede begynde paa dette Punkt; men er det ikke umuligt? er der ikke siden 1854 gjort Skridt i denne Retning, som ikke mere kan tages tilbage? De har kun liden Tillid til Menighedsraad, De vil have mærket — i alt Fald af, hvad der er skeet her i Stiftet, — at jeg har troet, det vilde i bedste Tilfælde vare længe, før de bleve til noget mærkeligt Godt, og at der vel og var Fare for, at de kunde blive til det Modsatte, naar de bleve fremkunstlede; det er først Kirkecommissionen, som har bevæget mig til at see denne Sag fra en bedre Side, end jeg oprindelig har gjort. Men i hvor langt jeg end er fra at haabe Stort af Menighedsraad *), saa er der dog Eet, jeg mener, man tør haabe af dem: jeg troer dog (ikke om Kjøbstæderne, ikke om hele Landet, men om den største Deel af Landsbymenighederne, som ved deres Antal have en stor Betydning for denne Sag), at der er saa megen sund Sands og gammel Respect for Kirken, at Menighedsraadene endnu (naar der ikke bies forlænge; thi det kunde blive for seent) ville kunne bestaae af de paalideligste Mænd paa hvert Sted, som, uden megen Forstand paa Sagen, dog ville lade det være sig magtpaaliggende at vælge anderledes, end der vælges til Rigsdagen. Hvad jeg tænker mig, at Præsterne allerede nu skulde gjøre med deres Menighedsraad, er mere at virke paa dem end ved dem, eller indirecte igjennem dem at s. 24vække (først hos dem) den kirkelige Sands, som jeg troer, endnu er, om end kun slumrende, tilstede i Landalmuen. Naar saaledes Valgene til Kirkeraadet kom til at gaae igjennem Menighedsraad, og naar Menighedsraadene vare blevne ogsaa kun dette Minimum af, hvad de skulde være, saa mener jeg dog, at Kirken, om end dens Forfatning var dannet mere end ønskeligt efter den politiske, var stillet væsentlig heldigere end Staten med sine Rigsdagsvalg. — Dersom en repræsentativ Forfatning stred imod Kirkens Væsen, da var en fortsat Modstand Pligt (som for Pius den 9de); og selv om man maatte bukke under: man maatte ikke, nok saa indirecte, være med at gjøre den. Jeg troer ogsaa, at man ved en fortsat Protest kunde forhindre, at Noget skete; Folkethinget vilde — imod Ministeren — hjælpe til, for at kunne gjøre, hvad det vilde; thi Ministerens Modstand imod Folkethinget (i Sager, som han nu vil have forbeholdt en kirkelig Afgjørelse) maatte vel og tilsidst høre op. Men Deres Mening er jo ikke, at en saadan Forfatning er i sig en Uting (f. Ex. i Genf og Skotland); De mener kun, hos os er den unaturlig, uhistorisk, og derfor ikke Noget at haabe paa. Men mon det Samme ikke gjælder om vor Statsforfatning? og dog hører den nu til det Factiske, til det, som vi ikke blot maae føie os i, men søge at bruge paa bedste Maade; og maae ikke Folkekirken til en vis Grad følge med Folket? (Mon ikke alt det Forvirrende, som 1848 har bragt ind, og som vi ikke kunne faae ud ved en Protest, høre med til det „Dasz“, hvorpaa De med Rette lægger saa stærk Vægt?) — De mener, at Kirken maa lide Alt lige til en octroyeret Forfatning, om saa skulde

være. De betragter altsaa denne Tid som en Overgangstid, og synes at vente s. 25en Reaction i det Store i Statsforholdene, men naar? Og naar den kommer, vilde den saa ikke med det Samme medføre en tilsvarende Forandring i det Kirkelige, saa at ogsaa Kirkens Forfatning, om den var heelt forfeilet, kun var en interimistisk, saa at Spørgsmaalet kun blev, om der er størst Fare ved den, eller ved at lade Alt gaae, som det nu gaaer (og dette Spørgsmaal havde maaskee endnu større Betydning, dersom Tiden skred frem imod noget Værre, hvad De ogsaa anseer som muligt)? Thi Deres Tillid til Fremtiden og Kirkens Herre er jo ikke den, hvormed Grundtvigianerne (eller en stor Deel af dem) stille sig og Kirken umiddelbart under Christus, for at faae al menneskelig Orden og Kirkeregimente afskaffet. Og her er igjen et af de Punkter, som jeg mener, maa gjøre betænkelig ved at lade Alt gaae, som det vil. Min Ulyst til at tænke paa et Kirkeraad er fra Begyndelsen af for en Deel ogsaa kommen af Hensyn til Grundtvigianerne, for hvem et Kirkeraad syntes at skulle blive Signalet til et Brud i Kirken. Nu har man jo lært, at de ikke altid udføre, hvad de true med; de vilde maaskee i et Kirkeraad lære at linde sig i Meget, som de nu ikke ville. Men som Sagen nu staaer, er der da ikke Grund til at frygte for, hvad de kunne sætte igjennem ved en Alliance med Folkethinget? Gjælder det dog ikke fornemmelig om, medens vi bie paa bedre Tider, at holde sammen paa Folkekirken, som den er, om vi end slet Intet kunne gjøre for at faae den bedre? men er der ikke Fare for, at Alt kunde opløses, at den Individualisme, som jeg er enig med Dem i at finde saa fremherskende i vor Tid, skal føre til en Independentisme i Kirkeregimentet, til en Dannelse af Frimenigheder (ikke udenfor men i Kirken) s. 26med Præster, som indrettede sig, hver som han finder for godt? og er da ikke det lutherske Princip blevet ligesaa meget (eller værre) krænket, end ved at optage en Form fra den reformeerte Kirke?

De seer, kjære Biskop Martensen, at jeg har Meget at spørge Dem om; men De har jo selv opfordret mig dertil, og det var mig en Trang at benytte denne Opfordring. Jeg har maaskee fremsat mine Tanker skarpere og mere i Form af en færdig Overbeviisning, end virkelig er Tilfældet; men det gjaldt mig om at faa det ret frem, hvorom jeg vilde bede om Deres nærmere Forklaring. Jeg havde vel endnu Mere paa Hjertet, men som helst maa bie til en anden Gang, dersom De faaer Tid og Lyst til at forhandle mere med mig om disse Gjenstande. — —

Jeg er ikke glad ved disse Tider og disse Tanker. Gud skee Lov! naar jeg nu snart kommer ud paa Visitats, troer jeg, at jeg kan vælte Byrden af og være glad i mit Embede; og jeg veed jo og i mit daglige Liv, hvor jeg skal gaae hen med mine Sorger, ogsaa den tungeste Deel deraf, nemlig den, som angaaer min Deel i, hvad der skeer eller ikke skeer. Ogsaa i mit Familieliv og videre ud har jeg al den Bistand, som jeg tør bede om. Og dog gaaer jeg saa ene med disse Tanker og Overveielser, langt borte fra dem, som gaae med lignende. Derfor er det mig en Velgjerning at faae Breve som Deres sidste. Tak for alt det Venlige, De der siger mig, og for de Tanker, De paany har sat i Bevægelse! Og bliv ikke træt af mig! Jeg vil nødig rive Dem fra Beskjæftigelser, hvoraf jeg selv engang kunde faae bedre Glæde, end af en saadan Correspondance; men De faaer at regne denne til Deres Embedsgjerning (endog efter danske Lov 2 —17—17), som efter Deres egne Ord maa gaae foran, s. 27skjøndt jeg nok vil, at De tillige skal ansee den som en Vennegjerning.

Jeg har igjen betragtet Deres Segl. Er det perseverantia, der fattes mig, den, som allerede forud seer Rosen blomstre om Korset? saa lær De mig Noget ogsaa heraf! Gud velsigne og bevare Dem og alt Deres!

Deres O. Laub.